

SUMMARY

The International Conference on Museums and Cultural Heritage, London

by Višnja Zgaga

The International Conference which convened in London and discussed the prospective of the museums in the century to come, was dedicated to the theme "After the Millennium - our Heritage in the 21 Century".

In the plenary session of the Conference the carefully chosen lecturers presented their visions of the development of museums and of the evolution of the attitude towards cultural heritage.

Some 600 specialists from the 14 countries participated in the Conference. The author touches upon some views offered at the Conference which inspired animated discussions on the methods of raising funds, the dangers of popular tourism, the research in the field of marketing, and in particular the methodology applied in the research on the attitude of the British public to cultural heritage, on the profile of tourists in Great Britain, on the revolution in information science and on the potentialities contained in the new technologies in the area of the use of cultural heritage, on the potentialities contained in creating "the virtual reality", on the issues of cultural identity, and in particular on the tide of the search for cultural identity which is now sweeping through the East European countries, on the phenomenon of cultural tourism and its evolution in the countries of Eastern Europe, etc.

MUZEJI I INTERNET - REDEFINICIJA MUZEJA

Jadranka Vinterhalter
Soros centar za suvremenu umjetnost
Zagreb

Početak studenoga 1995. u Edinburghu su se okupili muzejski stručnjaci, stručnjaci za kompjutere i srodni specijalisti da bi razmotrili novu vruću temu za muzealce: *Muzeji i Internet*. Kao što je u uvodnom predavanju rekao David Bearman, svakako najveći autoritet ovoga skupa, prošla Međunarodna

konferencija Muzejskoga dokumentacijskog udruženja (MDA - Museum Documentation Association) bavila se multimedijom i CD ROM-ovima u muzejima (Cambridge, rujan 1993.), a ovogodišnja, sedma konferencija je na potpuno novom tragu: tema joj je muzeji i Internet. To je još jedan dokaz koliko nova tehnologija mijenja i poglede na muzealnost. Dakako, nisu se svi referati na trodnevnoj konferenciji - a bilo je šezdesetak govornika iz čitavoga svijeta - direktno doticali Interneta, niti nužno nove tehnologije, ali se pokušalo što obuhvatnije odrediti implikacije nove tehnologije u organiziranju i funkcioniranju muzeja, te sagledati budućnost.

Uloga otvaranja plenarnog skupa pripala je upravo Davidu Bearmanu, Archives & Museums Informatics. Njegovo je izlaganje o temi *Reinventiranju muzeja* dalo i smjernice budućeg razvoja muzeja, a njegovi su stavovi mnogo puta citirani u izlaganjima ostalih predavača na konferenciji. Bearman je pošao od pretpostavke da ekonomske i tehnološke promjene uvjetuju potrebu za redefiniranjem uloge muzeja. Kako danas ljudi u svoje domove donose gotove programe zabave i obrazovanja-informiranja, muzeji potkraj 20. i početkom 21. stoljeća trebaju imati sve istaknutiju ulogu kulturnih institucija. Činjenica je da će se tehnologija i nadalje brzo razvijati, kao što je činjenica da su muzeji pod pritiskom da se tom novom tehnologijom koriste, i kao i sve druge kulturne ustanove moraju stalno iznova potvrđivati svoju vrijednost. Pokazalo se u devedesetim godinama, s afirmiranjem novih nacionalnih država, da muzeji i dalje imaju snažnu ulogu čuvara baštine i nacionalnoga kulturnog identiteta. Posebna je tema muzeji i publika, jer ima populacije, vrlo brojne i raznolike, do koje muzeji nisu nikada dopri.

U budućnosti, s novom tehnologijom, muzeji će biti i fizički i virtualni identiteti. Pitanje je kakvu virtualnu realnost muzeja pokušavamo napraviti kroz programe multimedija i na Internetu.

Metafora se proširuje, pa se tako rade virtualni otvoreni depoi, virtualne galerije otkrića, virtualna terenska istraživanja. Moraju se stimulirati i interesi publike. Već se razmišlja o načinu uključivanja publike u brigu i financijsku potporu muzejima putem slogana "skrbite o muzejskom predmetu", što je replika sheme "skrbite za životinju" u zoološkim vrtovima (napomena: ovakav sistem skrbništva ima i zagrebački Zoološki vrt u Maksimiru).

Muzej može posjedovati predmet koji nije u depou, ali ako objekt iz depoa nije dokumentiran i nije dostupan publici - on faktično ne postoji. Ako će se informacije iz područja muzeja ubuduće širiti elektronski, moraju se razvijati standardi dokumentiranja kao i standardi povezivanja baza podataka. Tijek konferencije nadalje se granao u tri pravca: na tri lokacije održavale su se odvojene serije predavanja tako da je sudionik konferencije morao odabrati koji smjer pratiti, a na taj je način, na žalost, neke zanimljive diskurse morao propustiti.

Peter Samis, San Francisco Museum of Modern Art, prikazao je multimedijske projekte iz svojega muzeja u kojima se teme iz suvremene umjetnosti obrađuju kroz muzejske izložke - djela četiriju poznata umjetnika (Diego

Rivera, Jackson Pollock ...) i projekt *Glasovi i slike kalifornijske umjetnosti - umjetnici i njihov rad*, koji je svojevrsni arhiv multimedije - s video i tonskim zapisima o izabranim umjetnicima. Svoje je izlaganje proširio primjerima iz čuvenog Exploratoriuma - tzv. "hands on" znanstvenog muzeja u kojem publika "rukama dodiruje" predmete, zapravo sudjeluje i komunicira s izložcima i postavom u cjelini. Exploratorium ima jako puno posjetilaca u muzeju, ali i preko Interneta, te Samis zaključuje kako danas više nije nužno da publika fizički dođe u muzej da bi dobila muzejske informacije. Vrlo je zanimljiv i projekt Akvarija u San Franciscu, čiji brod svaki dan isplovljava u zaljev i videokamerom snima podvodni svijet. Slika se direktno prikazuje na ekranu u muzeju, a svako popodne biolozi objašnjavaju uvijek brojnoj publici ono što se upravo događa pod vodom. Svoja iskustva Samis je sazeo tvrdnjom da pristup (engl. access - svakako jedna od najčešće korištenih riječi na konferenciji) ne podrazumijeva automatski i pristup znanju, što zapravo znači da je pristup muzejskom predmetu potrebno obogatiti brojnim drugim elementima, napose interpretacije, da bi se kod publike te senzacije pretočile u znanje o muzejskom predmetu.

Zanimljivo je bilo i izlaganje Jocelyn Dodd, koja radi kao kustos za obrazovnu djelatnost u Nottingham City Museums a govorila je o upotrebi nove tehnologije s obrazovnog aspekta.

Kao muzejski pedagog ona nema znanja o svim muzejskim zbirkama, niti o dokumentiranju, niti se koristi novom tehnologijom jer to nisu preduvjeti za interpretaciju (govornu) muzejskog predmeta ili izložbe. Primjeri obrazovnog rada s djecom predškolske dobi, manjinskim grupama (azijske žene), fizički hendikepiranim osobama i osobama s mentalnim problemima, bili su poučni. U svom radu ona polazi od pretpostavke da treba učiti od muzejskog predmeta i da ga u poznavanju treba interpretirati u njegovu kontekstu. A u odnosu na skrivene resurse - predmeti iz depoa trebaju biti dostupni muzejskim pedagogima, koji će ih nadalje komunicirati prema posjetiocima muzeja.

Našu je pozornost posebno privukao Mark Leslie, Martello Multimedia, Sandycove/Dublin, koji je govorio o *Korištenju informacijama za pravljenje multimedije*. Ističući da je on arhitekt te da ova struka radi ponajbolje multimedijske projekte jer razumije strukturu, pokazao je dva iznimno uspješna multimedijska programa čiji je autor. Za Victoria & Albert Museum u Londonu napravio je program o zbirci zlata i srebra koja kroz vizualno pitku i dojmljivu priču govori o povijesti predmeta, njihovoj upotrebi, ali i o njihovom kontekstu prije uvođenja u muzej.

Drugi projekt rađen za muzej u Dundalku, Irska, govori o korištenju energije od keltskog doba do danas, kroz tisuću godina društvenih i tehnoloških promjena. Na ekranu se vidi uvijek ista lokacija od vremena kada je tu bio samo krajolik, pa do postojeće četvrti u Londonu i postojeće kuće. Touch screen - dodirljivi ekran, dopušta korisnicima da istražuju kroz prostor i vrijeme, a digitalna video animacija omogućuje da se kontroliraju aktivnosti ljudi. Korisnici mogu tako "izvući vodu iz bunara", "uključiti plinske štednjake", "otvoriti televizore i gledati dva programa". Pokazani projekti, inače nagrađeni, predstavljaju viši stupanj multimedije koja nije rađena "za kompjutor", već "za muzej" i potpuno je prilagođena potrebama muzejskog obrazovnog rada.

Tema Edutainment koju je obradila Maggi Hendrie, Université Paris 8, zapravo u naslovu implicira i teze koje iznosi. To je kovanica engleskih riječi education - obrazovanje i entertainment - zabava, što multimedijski programi u muzeju zapravo jesu. Posebno je stavila akcent na umjetnost pričanja priče, i istaknula da priča treba biti potka svake muzejske izložbe ili multimedijskog projekta. Njezina projekcija budućnosti muzeja jest interakcija "off line" (dakle, izvan elektronskih medija) gdje se ponovno vraćamo međuljudskom odnosu, i odnosu posjetilac-muzejski predmet uz obaveznu priču.

Grupa stručnjaka, među kojima David Bearman i Maxwell Anderson, Art Gallery of Ontario, informirala je o projektu *The Museum Educational Site Licensing Project*. Projekt povezuje preko mreže muzeje koji imaju vizualnu dokumentaciju (digitalizirane slike - slajdove, multimedije itd.) s fakultetima koji imaju projekte za korištenje tih vizualnih materijala. Za sada je 4000 digitaliziranih slika s popratnim tekstom iz američkih muzeja dano za korištenje na sedam fakulteta.

Polazi se od činjenice da su i fakulteti i muzeji istodobno korisnici i davaoci usluga, te se na taj način oni povezuju u interaktivni odnos. Za ovaj projekt bit će potrebna evaluacija i financija i obrazovne koristi.

Xavier Perrot, Université Paris 8, nesporni autoritet za multimediju i kreiranje virtualne realnosti u muzejima, propituje novu ulogu muzeologije s obzirom na razvoj tehnologije. Odvođeci auditorij na nekoliko virtualnih posjeta muzejima, Perrot zaključuje da je Internet početak novog iskustva, i da su u Internetu muzeji dio virtualnoga grada, te da se kao takvi trebaju i postaviti na novi način.

Nancy Carlisle iz Bostona, SAD, govorila je o iskustvu svoje institucije koja okuplja 33 povijesne kuće-muzeja diljem SAD-a. Već osam godina zbirke se inventiraju kroz kompjutorske baze podataka, ali nju kao stručnjaka razočarava činjenica da se takvim bazama prikupljaju samo podaci o objektima, a ne čuvaju priče o muzejskim predmetima. Tijekom rada ustanovljeno je da se putem kompjutera informacije mogu dislocirati i deseminirati kroz prostor i vrijeme. Akumulacija informacija u kompjutoru omogućuje daljnja istraživanja, a kako je baza prilično stabilna, može se premješati. Projekt multimedije koji je razvijen u ovoj instituciji koristi se postojećom bazom tekstualnih i vizualnih podataka i jeftinom, niskom tehnologijom (low-tech). Naglašeno je da se u svakom trenutku u sistemu postojeće slike-reprodukcije mogu zamijeniti drugim, profesionalnijim i boljim.

Zanimljivo je bilo izlaganje Marka Pachtera, povjesničara kulture, iz Smithsonian Institution, SAD. U referatu naslovljenom *Informacije o zbirkama i nove mogućnosti*, polazi od pretpostavke da je njegova generacija crpla znanje iz pisane (a ne slikovne) kulture, kroz tekst i brojke. Muzeji bi trebali biti u prvim redovima obrazovnog procesa. Postav muzeja svojevrsna su vizualna lekcija, a krećući se kroz muzej, posjetioци se kreću kroz vizualnu impresiju. Pri tome se posjetioци pruža metafora, a ne nadomjestak. I pored razvoja multimedije, zaključuje, ljudi će ipak posjećivati muzeje da bi vidjeli "prave", "originalne" predmete.

Kao nadopuna ovome, referat Thomasa Lowderbaugha *Smithsonian-on-Line* govorio je o praksi Smithsonian Instituta, u čijih je 16 muzeja ulaz besplatan. Već dvije godine oni imaju specijalni servis koji je priključen za mrežu

Arhitekt Mark Leslie iz Martello Multimedia, Sandycove/Dublin predstavio je dva multimedijska projekta na VII. konferenciji MDA - Museum Documentation Association

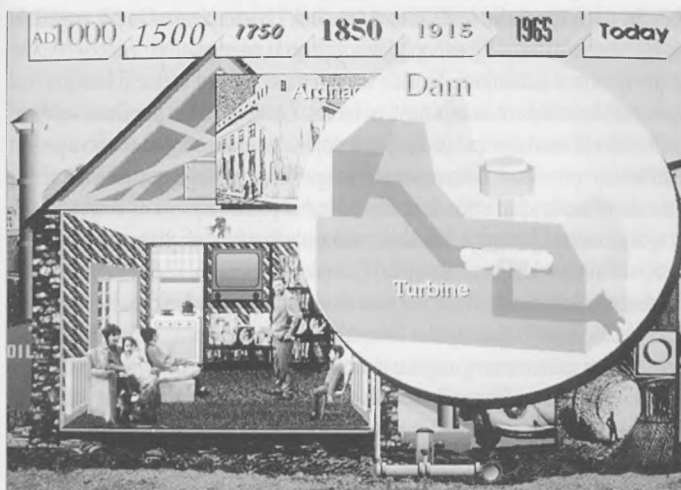
America on Line, te je dostupan preko telefona pojedincima u njihovim domovima, ali i školama. Izabrana je ova mreža (a ne Internet i WWW) jer pruža mogućnost interakcije. Tako korisnici pomoću kompjutera mogu posjetiti pojedine zbirke (National Portrait Gallery on Line), dobiti informacije (Smithsonian Information) ili prelistati časopis muzeja (Smithsonian Magazine). Linija je otvorena 24 sata i time dostupna ljudima koji inače ne bi mogli fizički posjetiti muzeje. Planira se da se servisu dodaju novi interaktivni programi, specijalizirani programi itd. Autor je pokušao sintetizirati svoje izlaganje tvrdnjom da s novom tehnologijom i vrtoglavom distribucijom informacija muzeji više ne pripadaju samo nama, i to je pomalo zastrašujuća vizija.

Oliver Strimple dolazi iz The Computer Museum, Boston, koji je također "on line" - na liniji. Po njemu, misija je muzeja da čuvaju i proučavaju muzejske predmete. Internet neće destimulirati posjet muzejima jer odlazak na kulturne destinacije ostaje jedinstven doživljaj. Obično je to kulturni i društveni čin - u muzeje se ide s obitelji, sa školom, s grupom. Treba, dakle, razmišljati kako muzeje "on line" učiniti društvenijim, pa predlaže: a) suradne aktivnosti, b) poruke i časkanje, c) elektronske razglednice, d) elektronske aukcije. Poznati pisac Chris Barles također je bio jedan od govornika na konferenciji. Njegovo je briljantno izlaganje na teorijskoj razini ponudilo promišljanje o novoj tehnologiji, njezinu utjecaju na život ljudi. Po njemu, ono što je ranije bilo stabilno, solidno, sada se topi. Usporedio je digitalizaciju slike po svojoj revolucionarnosti s "otkrićem vatre". Živimo u svijetu znakova, a ti znaci se mijenjaju. Napravio je distinkciju između izraza "littracy" (engl.), koji je objasnio kao sposobnost čitanja znakova, i "lettracy" (engl.), što po njemu znači sposobnost čitanja teksta.

Mark Jones, sadašnji direktor National Museums of Schotland, radio je prije toga u londonskom The British Museum te je mogao iznijeti svoje iskustvo rada u velikim muzejima s kompleksnim zbirkama.

Po njemu, čini se da multimedija nije odgovorila na pitanja dokumentacije te se je izgubio pravi smisao dokumentiranja. Nedokumentirana zbirka je nekorisna. Godina 1970-ih je počelo kompjutorsko unošenje podataka o zbirkama, međutim, nitko se do sada nije pitao je li rezultat odgovorio uloženoj novcu u kompjutorizaciju. Zašto smo se ponašali iracionalno? Odgovor je, među ostalim, našao u činjenici da je zapadna kultura fascinirana tehnologijom.

Što je dakle budućnost muzejske dokumentacije? Postoje mnoge slabosti baza podataka: mnoge se ne koriste unutar muzeja, kustosi se radije koriste papirnim zapisima - muzejskim karticama. Postoji među kustosima i određena

Još jedan multimedijски projekt autora Marka Leslija na konferenciji MDA posvećenoj muzejima i Internetu

tehno-fobija. Apelirao je da se muzealci moraju više brinuti za kvalitetu sadržaja.

Direktor muzeja Prado Jose-Maria Luzon prikazao je multimedijски projekt, još uvijek u pripremi, kojim se rekonstruira prvotna kraljevska palača, a remek-djela današnjeg Prada, npr. slike Velasquesa, smještaju u taj rekonstruirani, virtualni prostor za koji su izvorno bili naručeni i u kojem su nekada stajali. Propitujući značenje muzeja u 21. stoljeću, direktor Prada uz puno uvažavanje nove tehnologije nije odstupio od koncepcije muzeja kao čuvara baštine i neponovljivih djela umjetnosti, citirajući zapis Juliusa Maiera Gaeféa nakon posjeta Pradu i ushićenja Velasquesom: "Čini mi se da godinama nisam živio ni za koji drugi cilj nego da iskusim ovaj trenutak." Upravo u ovom stavu prelamaju se stajališta čitavog skupa - dva su paralelna toka na kojima muzealci moraju raditi u razdoblju pred nama: rad s konkretnim muzejskim predmetima, sa zbirkama, postavima, izložbama, publikom, i rad u digitaliziranoj, virtualnoj realnosti koja treba obogatiti ponudu obrazovno-zabavnoga karaktera za što širi broj korisnika. Jedan koncept ne isključuje niti potire drugi, dapače, stimulira ga. Nova perspektiva muzeja na Internetu dovest će do redefinicije muzeja, ali i muzeologije. Rado bismo vidjeli i naše, hrvatske muzeje uključene u ove tokove.

Primljeno: 23. 1. 1996.

SUMMARY

Museums and Internet - New Definition of Museum

By Jadranka Vinterhalter

The article reports on the International Conference of Museum Documentation Association, attended at the beginning of November 1995 by museum, computer and other specialists in order to discuss "Museums and Internet", the new hot theme for museum professionals. Most of the participants agreed that the worldwide economic and technological changes dictate the need to redefine the role of museum and reconfirm their significance. The important role of keepers of heritage and cultural identity was proved again in the recent affirmation of new national states. New technology is going to enable museums to assume both physical and virtual identities in the future. Many interesting new projects and experiences in virtual reality were reported by the participants in the meeting. Questions were raised as to the character of virtual reality of museums as presented through multimedia and Internet. The electronic information on museums again stresses the importance of standards in documentation, as well as the standards in linking databases. The prevailing attitude at the conference was that museums have to pursue simultaneously the two important tasks: the work on museum objects, collections, permanent displays, as well as the work with visitors, and on the digital, virtual reality meant to attract the general users. The new prospective in Internet is going to bring about redefinition of museums, as well as museology. At the end the author expresses her desire to see Croatian museums included in these new trends.